

Олександра Тімашова
магістрантка 1 курсу ХНУМ
імені І. П. Котляревського
науковий керівник –
кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри театрознавства
Щукіна Ю. П.

СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТРАГЕДІЇ ВІЛЬЯМА ШЕКСПІРА «РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА» НА СЦЕНІ ПОЛТАВСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО ОБЛАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМ. М. ГОГОЛЯ

У 2021 році Полтавський академічний музично-драматичний театр ім. Миколи Гоголя презентував сучасну інтерпретацію трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Постановку здійснив заслужений діяч мистецтв України Владислав Шевченко.

За словами режисера, вистава має близьке до сучасності звучання: «... У нас не зовсім класичне прочитання твору, така собі еkleктика» (Широкова, 2021). Не дивлячись на бажання режисера бути близьким до сучасності, він звертається до перекладу І. Стешенко.

На офіційному сайті театру жанр вистави визначений як трагічна історія на 2 дії, тоді як на афіші жанр має дещо інше визначення – трагічна історія кохання на 2 дії. Слово історія звучить дещо побутово, але перед тим, як робити висновки щодо побутовості, звернемося до визначення

цього слова. В перекладі з давньо-грецької цей термін означає «оповідь, переказ про відоме...» (Wikipedia). У прологу вистави актор (заслужений артист України Богдан Чернявський), який грає роль брата Лоренцо, під час своєї репліки бере в руки книгу, на обкладинці якої великими літерами зазначено ім'я драматурга-класика. Це подає знак, що зараз відбудеться переповідання змісту того, що написано в цій книзі. Вистава побудована за принципом фрагментарності, кінематографічності переходів між сценами – це створює ефект оповіді, яка ведеться від імені брата Лоренцо. Немов це він переказує глядачам події кожної сцени та, ніби перегортаючи сторінку, переходить від епізоду до епізоду.

Режисер відтворив у виставі атмосферу ворожнечі та напруги. Відчуття віри в те, що в цьому світі однозначна неприязнь з'являється у глядача, не лише через сцени бійок (постановник сценічних боїв – актор Богдан Чернявський), а й через психоемоційний світ героїв та розкриття стосунків між персонажами.

Відповідними до цієї атмосфери є темпоритм, динамічність та музичне оформлення вистави. Як вже зазначалося, вистава вирізняється стрімкими переходами між сценами, що схожі на кінематографічні. Сцени накладаються одна на одну, це відбувається завдяки обертовому колу, яке при обертанні змінює локацію. Під час останніх слів діалогу між персонажами однієї зі сцен коло обертається разом з акторами, які поволі зникають з поля зору, і глядач опиняється вже в іншій сцені. Крім того, в

деяких переходах між сценами, обертання кола створює ілюзію того, що актор справді долає дистанцію. Це надавало дії динамічності.

Застосований режисером прийом паралельної дії на різних планах сцени робить виставу сюжетно цілісною. Наприклад, під час діалогу Ромео і Годувальниці на авансцені, на балконі можна побачити Джульєтту, яка ходить зі сторони в сторону, не знаходячи собі місця в очікуванні Годувальниці. Або у сцені, де Джульєтта побивається у ліжку на планшеті сцени через вигнання Ромео, на другому ярусі конструкції відбувається діалог між синьйором Капулетті та Парісом (Геннадій Продайко) про його шлюб із Джульєттою.

Владислав Шевченко змальовує життєві ситуації та розкриває характер другорядних персонажів шекспірівської трагедії. У сцені доручення синьйором Капулетті запросити на бал всіх, хто є у списку, розкривається характер слуги П'єтро (Олександр Князь), який збирався наживати п'ятами, аби уникнути завдань від синьйора. Аптекарь (Олександр Дубовий) теж не є у виставі прохідним персонажем. У сцені, де Ромео купує у нього отруту, цей персонаж постає загадковою сутністю у чорному капюшоні, що ховає його обличчя. Таємничість аптекаря зумовлена тим, що він торгує забороненим товаром: «Та Мантуї закон кара на смерть усякого, хто продає отруту».

Режисер збагачує виставу додатковими персонажами, він вводить до дії Розаліну (Юліана Романова), змодельовавши цю дійову особу в першій дії першої сцени

на міському майдані Верони та сцені п'ятій тієї ж дії в залі дому Капулетті. Акторка з'являється на початку вистави. Серед артисток балету вона ховається під маскою. Під час цієї сцени з'являється Ромео та зупиняє серед дівчат Розаліну. Поміж ними відбувається діалог. Слова героя – це репліки Ромео з самої трагедії «Ромео і Джульєтта», які він виголошує ще до того, як зустрів Джульєтту і був закоханий у Розаліну, та парафрази з шекспірівського сонету 48. У той час як репліки Розаліни – це виключно парафрази, запозичені з сонету 48. Владислав Шевченко використовує інтертекстуальний прийом. Адже у п'єсі В. Шекспіра діалог між Ромео і Розаліною відсутній. Введенням Розаліни у виставу режисер підкреслив два протилежні жіночі образи. Розаліна розкривається, як образ розкутої кокетки, яка грається з почуттями Ромео. Натомість Джульєтта є цнотливою, щирою та відданою. В уяві молодого Ромео Джульєтта змогла постати образом справжнього кохання. Отже, образ Джульєтти міг змінити відношення Ромео до Розаліни, від якої він не відчував щирості та відданості.

Крім того, режисер намагається відійти від декламації, надаючи перевагу дії, тому насичує більшість шекспірівських сцен додатковою дією. Наприклад, у сцені в келії брата Лоренцо, коли він приходить на «робоче місце», він не заходить у пусту келію – там вже співає церковний хор під керівництвом брата Джованні (Анатолій Аввакумов). У сцені, де Джульєтту кличе Годувальниця для розмови із синьйорою Капулетті, Джульєтта з'являється разом із дівчатами, вони забігають сміючись. Годувальниця,

зупиняючи їх плесканням в долоні, наче дає команду, після чого двоє дівчат, яких глядач може інтерпретувати, як служниць-поміниць Джульєтти, відтворюють рухи чи то етикету, чи то танцю, Джульєтта повторює за ними. Ця вихідна подія сцени, робить її більш зрозумілою сучасному глядачу, бо глядач сприймає персонажа, як реальну людину, тобто дівчину, яка дружить, яка вчиться, яка відчуває різні емоції. А у сцені вінчання Ромео і Джульєтти, Ромео розкривається, як молодий хлопець, в якому вирують емоції. Під час вінчання, він, не стримуючи почуттів, цілує Джульєтту, через що брат Лоренцо навіть робить йому зауваження.

Сценографія Ірини Кліменченко складається з єдиної сценографічної установки, на якій, завдяки обертовому колу, зазначаються почергово три місця дії, а також незмінних конструкцій обабіч сцени, що слугують балконом або другим ярусом. Образ конструкції в різних сценах відрізняється один від одного деякими елементами: навіс у вигляді арок, який має різну форму та візерунок, щоб позначити різні будівлі. За режисерською концепцією вистава мала поєднувати образи Середньовіччя, Ренесансу та сучасності. Отже, сценографія використовує позначки, які відсилають до певних локацій та атмосфери в них, але не створює історичну реконструкцію, при цьому уникаючи надмірної модернізації простору. Також важливою деталлю сценографії є хрест, що є функціональною декорацією. Його спускають на штахетнику та підіймають, коли він виконав свою функцію. Хрест слугує кафедрою для брата Лоренцо

під час вінчання Ромео та Джульєтти, ліжком та труною для Джульєтти. Заколовши себе, вона лягає біля Ромео, і хрест, злітаючи над сценою, перетворюється на символ їх відходу на небеса. У сцені шлюбної ночі Ромео та Джульєтти нахилений під кутом хрест, став тлом для відеопроекції. Сама сцена шлюбної ночі була відтворена у вигляді танцю Ромео і Джульєтти.

Музичне оформлення вистави здійснив режисер В. Шевченко, який використав сучасну музику гурту «Insigns». Прояви еkleктики здебільшого відображаються у музичному оформленні та художньому рішенні вистави. Режисер пояснює мету цього синтезу протилежностей: «... Тому і музичне оформлення сучасне... Нам дуже хотілося, аби вистава мала сучасний вигляд, а проблематика – актуальною для нашого глядача» (Широкова, 2021).

Розкриття характеру кожної сцени було здійснено не тільки через слова персонажів, а й через жест, пластику. Владислав Шевченко знаходить непристойний та принизливий жест у вигляді середнього пальця, який стає сучасною транскрипцією стосунків між слугами Капулетті та слугами Монтеккі. Виразною була сцена балу, де відбувається діалог між синьйором Капулетті (Володимир Філатов) та Тібальтом (Тимофій Зінченко), коли той впізнав Ромео та обурився, що ворог прийшов в їх дім. Атмосфера передавалась через танець. Синьйор Капулетті, долучившись до танцю, наче дав свою відповідь. Вороже ставлення до цього персонажа демонстрував меч з яким танцював Синьйор Капулетті у супроводі епічних мотивів

музики. Як і в сцені шлюбної ночі – танець стає інструментом розкриття сцени.

У виставі світи любові і ворожнечі контрастують і при цьому постійно поруч. У сцені вбивства Меркуціо (Максим Дашевський), на балконі з'являється Джульєтта і промовляє слова любові до Ромео.

Олександр Бородавка (Ромео) та Мар'яна Мощар (Джульєтта) створили у виставі гармонійний тандем. Актори правдиво передають ніжні почуття Ромео і Джульєтти. Вони уособлюють жіночий та чоловічий образи у розумінні більш рішучого юнака та тендітної дівчини.

Образ годувальниці (заслужена артистка України Катерина Філатова) менш комічний, а більше глибокий та драматичний. Адже в багатьох виставах за трагедією «Ромео і Джульєтта» Годувальниця здебільшого гострохарактерний образ. У цій виставі акторка у ролі Годувальниці не форсує простакуватість.

Брат Лоренцо втілює образ, який можна прочитати більше як злого шкільного вчителя, ніж мудреця та духовного наставника. Він спілкується із Ромео досить зверхньо, навіть дає йому стусана. Цю фізичну дію спровокувала непостійність Ромео. Лоренцо блазнює слова, сказані колись Ромео, «Ох, Розаліна! Як її кохаю». Образ вчителя розкривається і у взаєминах брата Лоренцо з братом Джованні. Лоренцо, прийшовши до келії, кличе брата Джованні до навчання, диктуючи йому те, що він має записати. Прикметним є те, що лінія оповідача простежується в сцені, коли Ромео прибігає в келію до брата

Лоренцо просити, аби він обвінчав його з ворогом. Репліку, яку виголошує брат Лоренцо – «А що, як через шлюб ваш злоба та родина у дружбу обернутися повинна», записує брат Джованні на прохання оповідача-брата Лоренцо. При цьому брат Джованні сміється, повторюючи останнє слово «повинна». Керуючись логікою композиційної будови вистави, наприкінці режисер знову виводить виконавця ролі Лоренцо на авансцену, з тією ж самою книгою в руках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Широкова, А. (2021). У Полтавському театрі імені Гоголя прем'єра – «Ромео та Джульєтта». Сайт Полтави 0532.ua. URL: https://www.0532.ua/news/3103724/u-poltavskomu-teatri-imeni-gogola-premera-romeo-ta-dzuletta?fbclid=IwAR15AhzSz34xs5-i81SFvTLGz5JFI_1UDC6rMNT8OgC4X2t3DrdWWZ6LcEM

Історія. Wikipedia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F>